

Jozef Miloslav Hurban: Bojovník „*mohutnej menšiny ľudstva*“ v zápase za čistotu Evanjelickej cirkvi a.v a slovenský národ

Mgr. Miroslava Franková

Rok 2007 bol Národnou radou Slovenskej Republiky vyhlásený za rok **Jozefa Miloslava Hurbana**. Tento rok a začiatok roka 2008 si pripomínáme 190. výročie narodenia a 120. výročie úmrtia človeka, ktorý sa nezmazateľným spôsobom zapísal do slovenských dejín 19. storočia, ako bojovník za slovenský národ, politik, filozof, spisovateľ, jazykovedec. Je jeden z najvýznamnejších slovenských dejateľov, úzko spätý s históriou NR SR a so vznikom slovenskej štátnej reprezentácie. Hurban však nemá svoje miesto len na poli politickom a literárnom. Bol najmä veriaci človek, evanjelický farár a teológ, ktorý sa staval zodpovedne k svojmu povolaniu.

Spomenuté výročia a význam jeho snaženia dali podnet k organizovaniu konferencie na pôde Evanjelickej bohosloveckej fakulte UK v Bratislave 12. decembra 2007. Cieľom prednášateľov a diskutérov bolo vstúpiť do dejín, pripomenúť si Jozefa Miloslava Hurbana ako bojovníka za národ a čistú cirkev a definovať odkaz, najmä jeho teologického, ale i politického snaženia pre súčasnosť – pre cirkev i slovenskú spoločnosť.¹

¹ Referát je vytvorený na základe myšlienok a záverov vyslovených na konferencii.

Prednášatelia na konferencii a témy jednotlivých prednášok:

Dr. Dušan Čaplovič, podpredseda vlády SR : „**J.M.L. Hurban teológ a vodca národnej revolúcie**“

1. Spoločensko- historický kontext v Európe a na Slovensku

„Hurbans theologische Beziehung nach Österreich und Deutschland“: Prof. ThDr. Karl Schwarz, Wien

„Univerzitné vzdelávanie v období J. M. Hurbana“: predstaviteľ Lipskej univerzity (vyžiadané)

„J. M. Hurban, teológ –filozof“: odb. asist. Mgr. Miloš Klátik, PhD, EBF UK

„Konfesionalizmus a unionizmus v Európe 19. storočia“: Doc. David Daniel, PhD, EBF UK, Bratislava

„Štruktúra a dôrazy spisu Unia J.M.Hurbana“: Mgr. Radoslav Hanus, doktorand EBF UK

2. J. M. Hurban v štúrovskom hnutí.

„J. M. L. Hurban, literát a vychovávateľ“: Doc. Dr. Eva Tkáčiková, PaedF UK, Bratislava.

„Tri Hurbanova iniciatívy“ Doc. Dr. Miloš Kovačka“: Národná knižnica, Martiň

„J. M. Hurban a slovenské snahy v 19. storočí o vymedzenie slovenského národného územia“: Prof. PhDr. Peter Švorc, CSc, Prešov

„Hurban v meruôsmych rokoch na Myjave“: odbor. as. Mgr. Samuel Mišiak, PhD, EBF UK

3. J. M. L. Hurban v službe evanjelickej cirkvi.

„Hurbanov zápas o pravé hodnoty cirkvi“: Mgr. Miroslav Hvozd'ara, PhD, EBF UK Bratislava

"Historicko-filozofické predpoklady Hurbanova odporu proti únii": ThDr. Norbert Hajský, PhD, EBF UK

„Odkaz Hurbanových zápasov pre dnešok“: Mgr. Michal Valčo, PhD, Žilinská univerzita, Biblická škola Martin

„Teologické úsilie o pravú cirkev a jeho vzťah k spoločenskej angažovanosti“: Prof ThDr Július Filo, EBF UK

Hurban počas svojho života viedol dva paralelne prebiehajúce a vzájomne prepojené zápasy: o čistotu cirkvi a slovenský národ. Tento zápas v kontexte jeho doby, ktorá bola plná výziev, ale i napätej atmosféry, bol dôsledkom jeho teologického poznania a ovocím viery. Hurban tak vystupuje v dejinách ako národovec s dvojitým občianstvom, v nebesiach a v tomto svete. Kristus, víťaziaci Lev mu dodával odvahu a povzbudzoval k nádeji na lepší zajtrajšok. Bol presvedčený o obrovskej prevahe kresťanstva, v ktorom pôsobí Kristus.

Pri definícii odkazu Hurbanových myšlienok a práce pre súčasnosť je v prvom rade dôležité zasadenie Hurbana do jeho doby a charakterizovanie hlavných problémov, ktorým človek musel čeliť. Ide najmä o vrcholiaci racionalizmus, ktorý v prvej polovici 19. storočia v celej Európe dosahoval svoj vrchol. Tento filozofický smer charakterizovala absolútna nadrženosť rozumu. Čo sa týka teológie, malo to negatívny dopad najmä na dogmatiku. Kristocentrizmus nahrádzal antropocentrizmus, priamo úmerne vzrastal úpadok viery a „praktizoval sa“ kresťanský formalizmus.

Atmosféra vtedajšej doby bola charakteristická aj ďalším negatívnym fenoménom – maďarským nacionalizmom, usilujúcim sa o násilné pomadžarčenie Slovákov v Uhorsku. V cirkvi sa do popredia začala vtlačať aj myšlienka *únie* - spojenie slovenských evanjelikov s maďarskými kalvínmi, a to krátko nato, ako sa stal generálnym dozorcom ECAV gróf Karol Zay. Ide o snahu o vytvorenie jednej silnej cirkvi – náboženstva v Uhorsku. Unionistické snahy boli silné natoľko, že Hurban vystupuje a píše k tejto veci: „Luteranizmus sa reformuje na pohanstvo a kresťanstvo sa reformuje mimo tento svet“.

Hurban v takejto atmosfére prichádza s viacerými spismi, ktoré nám predstavujú jeho teologické myslenie, najmä jeho najdôležitejší teologický spis – *Únia*. V ňom jasne definuje postavenie evanjelickej cirkvi v Uhorsku a pomenúva problémy a charakteristiky unionizmu. Poukazuje na to, že únia cirkvi bez vieroučnej jednoty nie je možná. Takáto únia len akoby živila teologickú ľahostajnosť. Ide tu o spor medzi biblickou teológiou a racionalizmom, nie len o otázku tolerancie a znášateľnosti dvoch národov. Hurban sa najmä v tomto spise stáva apologétom evanjelickej viery. Poukazuje aj na Knihu Svornosti a jej teológiu, ktorá presadzuje cirkevnú identitu a teologickú integritu luteranizmu. Povzbudzuje evanjelických farárov k boju za čistotu evanjelickej viery

a zároveň ich vyzbrojuje potrebnými argumentami. Do centra pozornosti stavia učenie o Večeri Pánovej, ktoré považuje za centrum reformácie. Ak je reformácia naozaj návratom ku Kristovi a jeho zaslúbeniam, kde inde ako práve v jeho svätej večeri sa so zaslúbeniami evanjelia stretávame tak hmatateľne a nespochybniteľne. Nemajú sa robiť kompromisy. Ide tu o slová života.

V obsahu jednotlivých príspevkoch konferencie rezonovala myšlienka, že cirkev sa nesmie báť byť iná ako je duch súčasnosti. Strach prináša neistotu a labilitu a tým znemožňuje tomu pravému pokladu – evanjeliu prísť k človeku. Evanjelium je život a nie filozofia. Evanjelium je Ten, ktorý sa nemení, ale ostáva ten istý až do konca sveta. Ježiš Kristus, víťaziaci Lev, ktorý premohol a premáha tento svet.

Jedna z úloh cirkvi v každej dobe je zvestovať slovo spásy a záchranu danej pre tento svet v Ježišovi Kristovi. Cirkev sa nesmie prispôsobovať spoločnosti. Evanjelium nebude dobrou správou pre svet, ale svet a „duch doby“ bude postupne určovať akú úlohu v ňom má evanjelium. Kresťanstvo je, ako sa vyjadril Hurban: „maličká čiastka ľudstva“ a predsa „mohutná menšina ľudstva“. Je to „Moc veľiká a nepremožiteľná a svet premáhajúca.“ A on sám bol kresťanským svedkom a k tomu povzbudzuje aj spolubratov.

Cirkev má v tomto svete Božie poverenie byť svedkom až do posledných končín zeme. Cirkev má však rovnako aj niečo pre tento svet vykonať, pretože svet je Boží. V tejto súvislosti ide o humanitu sveta. Podľa Svätého Písma bol svet stvorený na obraz Logosa: *„lebo v ňom bolo stvorené všetko, čo je na nebesiach aj na zemi, viditeľné i neviditeľné: tróny, panstvá, kniežatsvá, mocnárstva, všetko je stvorené srze Neho a pre Neho.“* (Kol 1,16) Cirkev má preto napomínať a viesť aj štát. Teologicky to vyplývalo z viery, že Boh je láska a my ľudia sme stvorení na Boží obraz a na obraz Logosa-Krista, a preto Boh chce mať tento svet humánnym a demokratickým svetom, kde si človek váži svojho bližneho. „Slovenská evanjelická cirkev sa má vrátiť k svojej tradícii, že formovanie sveta nie je jej ľahostajné v zmysle Lutherovej požiadavky po prorockej úlohe cirkvi v spoločnosti, ale bez klerikalizmu.“

Konferencia s témou Jozef Miloslav Hurban – teológ a národovec poukázala na význam jeho osobnosti najmä pre cirkev a teológiu a postavenie cirkvi v štáte. Jozef Miloslav Hurban je tak pre dnešnú cirkev ale i spoločnosť stále „aktuálnym“. Jeho

zápasy boli motivované Kristovým zápasom a z toho čerpal odvahu bojovať za slobodu a čistotu aj za cenu nepochopenia a odporu. Je Kristovým svedkom a tým prináša odkaz o funkcii viery v osobnom a spoločenskom živote. Poznanie základných evanjeliových právd chcel preniesť ďalej na ľudí katechetickým spôsobom. Výsledkom toho bolo vydanie Evanjelického obrázkového katechizmu. Bol presvedčený o tom, že rast a živosť cirkvi prináša požehnanie.

Hurban bol kresťanským bojovníkom, ktorému záležalo na čistote cirkvi a slobode spoločnosti. Nešlo mu o dosiahnutie osobného úspechu. Jeho konanie je motivované láskou ku Kristu. V jednom vydaní Cirkevných listov napísal: „Všetko, čo som vykonal, nedala mi moja učenosť, ale láska ku Kristovi a k cirkvi.“

Konferencia vyslovila záver, že dielo Jozefa Miloslava Hurbana kladie otázky pre súčasnosť. Otázky týkajúce sa slobody, zodpovednosti cirkvi za spoločnosť ale i otázky pre ekuménu a to najmä vnútro-protestantskú. Vyslovila sa aj k ďalším úlohám pre výskum. Ide najmä o znovu vydanie Hurbanových diel, čím by sa zvýšilo povedomie verejnosti o Hurbanovej teologickej plodnosti a dôležitosti. Jeho zápas a snaženie prináša aj dnes svoj odkaz do oblasti dogmatiky, etiky i cirkevnej praxe.

Peer reviewed by: Prof. ThDr. Július Filo